

Linnojen, viinitarhojen ja vanhan ajan charmin

PORTUGALI

Espanjan naapurista löytyy monipuolinen ja yllättävän erilainen maa. Portugali eroaa niin ilmastoltaan, maisemiltaan kuin kulttuuriltaan.

■ Teksti TOMI HINKKANEN ■ Kuvat TOMI HINKKANEN, JONNY KAHLEYN DIEB, SHUTTERSTOCK, OLÉ ARKISTO, WIKIMEDIA COMMONS

Euroopan lounaiskolkka on säilyttänyt paljon sitä menneen maailman ilmapiiriä, joka muualta on kadonnut ajat sitten. Maaseudulla eletään vuodenkierron mukaan pitkälti samalla tavoin kuin sata vuotta sitten. Maaseutu on pitkälti autioitunut ja monet rakennukset rapistuneet raunioiksi.

Portugalin hintataso on alhainen moneen muuhun Euroopan maahan verrattuna.

Pienelle alueelle mahtuu monimuotoista maastoa, lähes autioita hiekkarantoja ja pittoreskejä kyliä. Etelärannikolta löytyy rantoja ja ruuhkaisia turistikoh-

Portugalin hintataso on alhainen moneen muuhun Euroopan maahan verrattuna.

teita. Maan keskiosa tarjoaa rauhallisen vaihtoehdon niille, jotka ovat kiinnos-

tuneita luonnosta, historiallisista nähtävyyksistä ja hyvistä viineistä.

Keski-Portugalia sanotaan linnavyöhykkeeksi. Linnoja ovat pystyttäneet

Keski-Portugalia sanotaan linnavyöhykkeeksi.

Iberian niemimaata miehittäneet islaminuskoiset maurit ja portugalilaiset itse. Takaisinvalloituksen eli *reconquistan* aikakaudella 1140-luvulta lähtien, linnoja ja linnoituksia rakennettiin aina sitä mukaa kun rintamalinjat muuttuivat. Tutustumisen arvoisia linnoja on muun muassa Leiriassa, Óbidosissa ja Tomarissa.

KESÄSESONKI JA TALVEN SATEET

Portugalissa löytyy tekemistä vuoden ympäri. Aktiivilomailijalle kevät ja syksy ovat otollisinta aikaa.

Atlantin uimasesonki kestää heinäkuusta syyskuuhun. Parhaat uintimahdollisuudet löytyvät etelän Algarvesta. Länsi-

rannikko on aaltojensa takia surffareiden suosiossa, mutta uimiseen merenkäynti on siellä usein liian kovaa. Eräs poikkeus on laguunissa, tuulilta suojassa oleva *São Martinho do Porton* uimaranta *Costa de Pratalla* eli Hopearannikolla. Sitä voi suositella myös lapsiperheille.

Sisämaassa on jokia, joiden rannoille paikalliset menevät kesäkuumalla uimaan ja virkistäytymään.

Turistisesonki päättyy lokakuussa. Talvikausi on runsassateinen. Silloin pienet paikkakunnat käyvät talvilevolle ja monet turistipaikat suljetaan. *”Abril águas mil”* eli huhtikuu voi vielä olla sateinen, mutta silloin talven selkä taittuu, päivät pitenevät, niityt täyttyvät luonnonkukista ja portugalilaiset tulevat ulos koloistaan.

Portugalissa on hotelleja ja maalaisaloja, joita voi vuokrata lyhytaikaisesti. Ne kannattaa varata hyvissä ajoin. Viime aikoina huoneista on ollut pulaa ja hinnat ovat olleet nousussa. Saatavuus riippuu paikasta ja vuodenaajasta.

Portugalissa kaikki tiet
vievät Lissaboniin.

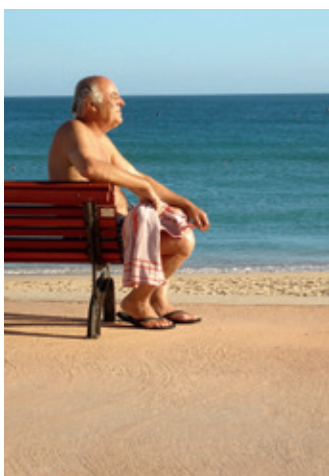

Kaakeliverhoiltu
talo Santarémmissä.

Óbidosin linna.

YLLÄTTÄVÄN HILJAISET PORTUGALILAISET

Portugalilaiset ovat pohjoismaalaisia keskimääräisesti jonkin verran lyhyempiä. He pukeutuvat huomaamattomiin murretuihin väreihin. Luonteeltaan he ovat hiljaisia, vetäytyviä ja epäluuloisia. Heihin ei helpolla saa kontaktia. He eivät esimerkiksi reagoi tervehdykseen kadulla. Jotkut arvelevat sen olevan perua pitkästä diktatuurin ajasta, joka päättyi neilikavallankumoukseen vuonna 1974.

Toisaalta taas portugalilaiselta saa yksinkertaiseenkin kysymykseen pitkän ja vuolaan vastauksen – jos osaa kieltä. Englannin puhujat ovat täällä harvassa. Jotkut osaavat vähän ranskaa. Maaseudulla tuskin kukaan puhuu vieraita kieliä. Espanjan taidosta on apua, sillä kielissä on 40 prosenttia yhteisiä sanoja.

OPETTELE KESKEISET SANONNAT

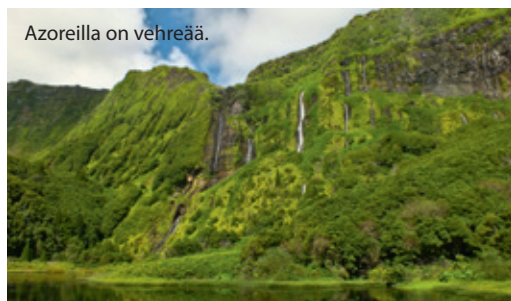
bom dia – hyvää huomenta
boa tarde – hyvää iltapäivää
boa noite – hyvää yötä
obrigada – kiitos (jos olet nainen)
obrigado – kiitos (jos olet mies)
por favor – ole hyvä
tudo bem – hei (tavattaessa, kirjaimellisesti kaikki hyvin)
ate logo – näkemiin
quanto custa – mitä maksaa

Nazarén rantakaupunki
Hopearannikolla.

KOHDETÄRPI PORTUGALIIN

Azoreilla on vehreää.

■ AZORIT

Tuliperäinen yhdeksän saaren ryhmä Atlantilla 1 500 kilometriä rannikolta. Runsassateisilla saarilla vallitsee ympäri vuoden tasaisen lauhkea ilmasto. Karulta saarilta löytyy vihreyttä ja mustaa laavakiveä. Azoreille ei ole Suomesta suoria lentoja.

■ MADEIRA

Suomalaisten suosiossa oleva neljän saaren ryhmä Afrikan luoteispuolella. Saariryhmä tunnetaan lämpimästä, subtrooppisesta ilmastosta, vehreästä luonnosta ja madeira-viinistä. Finnair tekee suoria reittilentoja pääkaupunki Funchaliin.

■ HOPEARANNIKKO COSTA DE PRATA

Lissabonin ja Porton välinen rantakaistale on turistien ja ulkomaalaisasukkaiden suosiossa.

Sen helmi, Nazarén rantakaupunki tunnetaan jättiläismäisistä aalloistaan. Surffareiden mekka täyttyy kesäisin turisteista.

Thalasso Nazaré on hiekkarannalle rakennettu merivesikylpylä, joka hyödyntää merivirtojen mukanaan tuomia mineraaleja. Merivesi pumpataan kylpylään, suodatetaan ja lämmitetään 33 asteeseen. Veteen ei lisätä kemikaaleja, kuten klooria. Vesi on jatkuvassa kierrossa.

Mineraalirikkaasta vedestä tiedetään olevan apua muun muassa astmaan, ihotauteihin, verenkierto-ongelmiin, reumaan, ynnä muihin vaivoihin. Kylpylästä saa ostaa erilaisia hoitoja ja sen sisäaltaassa on ihanaa polskutella.

■ DOURON JOKILAAKSO

Maan koillisosassa sijaitsevan laakson olosuhteet – kesällä kuumaa, talvella jopa pakkasta – sekä liuskekivinen maaperä ovat otollisia

Nazarén pittoreski katu vie rannalle.

Viiniviljelyksiä Douro-joen varrella.

viiniviljelyyn. Rypäleet korjataan syyskuussa. Douro-joen yläjuoksulta tulee väkevänmakea portviini, jota nautitaan yleensä jälkiruokaväinä.

■ FÁTIMA

Sanotaan, että Fátimassa taivas on vähän lähempänä maata. Legendan mukaan Neitsyt Maria ilmestyi kolmelle lapsipaimenelle kesällä 1917. He olivat **Lúcia dos Santos** ja hänen serkkunsa **Francisco** ja **Jacinta Marto**. Kun uutinen lasten näystä levisi, paikalle alkoi virrata uteliaita. Lapset joutuivat kärsimään epäuskoisten edessä.

Heistä kaksi kuoli lapsena – Francisco

Temppeliaukion kirkko Fátimassa.

10- ja Jacinta 9-vuotiaana, kummatkin espanjantautiin. Lúcia eli pitkän elämän nunnana. Katolinen kirkko pyhitti Franciscon ja Jacintan.

Ilmestyspaikalle kohosi pyhättöjen kompleksi. Nykyään Fátima on pyhiinvaelluskohde, jonka temppeliaukiolle virtaa väkeä läheltä ja kaukaa. Jotkut konttaavat aukion poikki katumusharjoituksena. Toiset heittävät kynttilän tulikitaan omaisen puolesta rukoillen.

Fátima jakaa mielipiteet. Jotkut eivät tykkää teemapuistomaisesta tunnelmasta, toiset aistivat rauhan ilmapiirin. Mutta tuskin kukaan voi olla liikuttumatta lapsipaimenten tarinasta.

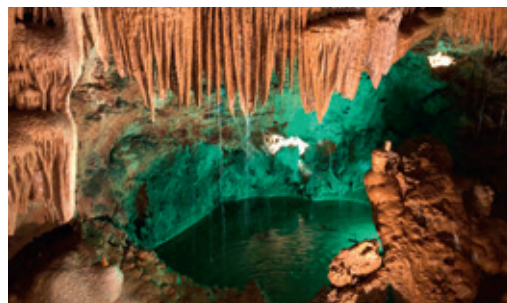
■ MUITA KOhteita lyhyesti

Mira de Airen tippukiviluolat Keski-Portugalissa ovat 11 kilometriä pitkä verkosto luolia, joista osa on auki yleisölle. Luoliin järjestetään opastettuja kierroksia, ja ne ovat näkemisen arvoiset.

Alentejon maakunta levittäytyy 31 tuhannen neliökilometrin alueelle Algarvesta pohjoiseen. Alentejosta löytyy kaunista luontoa, historiaa, ruokaa ja viinejä. Elvasissa ja Marvãossa on vanhoja linnoituksia ja Vidi-queira tunnetaan ruokkuviineistään.

Évoran kaupunki on maurien aikaisten muurien ympäröimä. Niiden sisällä on roomalaisen temppelin rauniot. Parhaiten kaupunki tunnetaan makaaberista 1600-luvun luukapellista. Fransiskaanimunkit halusivat muistuttaa ihmisiä elämän katoavaisuudesta ja käyttivät kappelin rakennusmateriaalina ihmisen luita ja pääkalloja.

Mira de Airen tippukiviluolat Keski-Portugalissa ovat muodostuneet jurakaudella.

Marvãon linna puutarhoineen.

PORTUGALIN MONOTONINEN MENU

Rannikolla syödään enemmän kalaa ja sisämaassa liharuokia. Eriaisia kasviskeittoja on paljon.

Yksi ruokalaji ansaitsee erityismaininnan. Se on täkäläinen kalaherkku, **bacalhau**. Norjalaisen lipeäkalan tavoin **bacalhau** on valmistettu suolatusta ja kuivatusta turskasta.

Bacalhaun historia juontaa keskiaikaisiin löytöretkipurjehduksiin. Pitkille laivamatkoille tarvittiin säilyvää ruokaa, ja kuivattu turska oli sellainen. Portugalilaisen mielestä on olemassa liha, kala ja turska. Turskaa pidetään muita kaloja ruokaisampana.

Vielä 1960-luvulla Portugalilla oli oma turskalaivasto. Sillä lähdettiin vuosittain Newfoundlandin ja Grönlannin vesille. Laivaston palatessa kansa hurraisi, kun tuli turskaa.

MUITA RUOKIA

BITOQUE – naudanlihapihvi, jonka päällä on häränsilmä, lisukkeina riisiä ja ranskalaisia **CARNE DE PORCO ALENTEJANA** – lohkoperunoita, porsaanihaa ja simpukoita (Alentejon erikoisuus)

VIHANNESKEITOT – pinaatti-keitto, vesikrassikeitto ja **caldo verde** -kaalisuikalekeitto, jossa soseutettua perunaa (varoitusta kasvissyöjälle: mukana **chorizo**-makkarapaloja)

Maanteiden
varsilla näkee
paikallista
elämää.

*Portugalilaisten
ajotyyliä voi
kuvailla sanalla
edesvastuuton.*

KÄSITYÖ ON PORTUGALISSA YHÄ ARVOSSAAN

Portugali tunnetaan korkki- ja posliiniesineistä, tekstiileistä ja keraamisista laatoista (*azulejos*). Elintarvikkepuolelta kuuluisia ovat oliiviöljy ja viinit – etenkin portviini.

Turisti voi hyödyntää portugalilaista käsityöperinnettä käytämällä ompelijan (*costureira*) palveluita. Ei tule kalliiksi teettää uusia verhoja tai muutoksia vaatteisiin. Pitää vain tarkkaan sopia, milloin tulee olla valmista, sillä täkäläiset elävät ihan oman kellonsa mukaan.

LIKKUMINEN PORTUGALISSA

MAATA HALKOO EU-rahoilla rakennettu hyvä-kuntoinen ja harvaan liikennöity moottoritieverkosto pääasiassa etelä-pohjoinen-akselilla. Melkein kaikki tiet johtavat Lissaboniin.

Moottoriteiden käytöstä peritään tietulli. Ellei omista *Via Verde* -passia, maksu suoritetaan manuaalisesti puomin takana. Se saattaa olla kallis. Esimerkiksi väli Portimão–Santarém kustantaa noin 30 euroa suuntaansa. Navigaattorista voi valita tullit välttävän reitin. Se pidentää ajoaikaa, mutta alentaa polttoainekustannuksia ja samalla näkee paikallista elämää.

Navigaattori on myös mahdollistanut pikkukylin tutustumisen, sillä risteyksissä ei monesti ole katukylttejä.

VAROITUS: PORTUGALISSA AJAMINEN VOI VAARANTAA TERVEYTESI

Ajaminen kapeilla maanteillä vaatii rautaisia hermoja. On oltava jatkuvasti varuillaan. Portugalilaisten ajotyyliä voi kuvailla sanalla edesvastuuton. He kaahaavat ja tulevat aggressiivisesti peräpuskuriin kiinni. Heillä on pakkomielteenä ohittaa sinut viikonpäivästä ja

kellonajasta riippumatta.

Mutkat vedetään suoriksi. Kun sitä vähiten odotat, kurvin takaa syöksyy vastaan auto keskellä tietä, osittain omalla kaistallasi. Yleensä se vetäytyy viime tingassa omalle puolelleen. Ja juuri kun olet säikähdyksestä toipunut, perästä seuraa toinen. On muistettava ajaa jatkuvasti tien oikeassa laidassa. Samalla on kuitenkin varottava jalankulkijoita, pyöräilijöitä ja eläimiä. Maalaiset pukeutuvat tummiin pastelliväreihin, joissa heitä on vaikeaa erottaa maastosta, varsinkin hämärällä. Heijastimia ei tunneta.

AUTO PARKKIIN LISSABONISSA

Äläkä edes yritä ajaa Lissabonin keskustassa. Kapeilla ja yksisuuntaisilla kaduilla juuttuu helposti ruuhkiin, ja parkkipaikkaa on melkein mahdotonta löytää. Keskusta suljetaan usein autoliikenteeltä viikonloppuisin mielenosoitusten ja muiden tapahtumien tieltä. Käytä metroa.

Julkinen liikenne on toimivaa ja kohtuuhintaista. Junat ja linja-autot palvelevat maata kattavasti.

*Maata halkoo hyväkuntoinen ja
harvaan liikennöity moottoritieverkosto.*

Portugalin matkailukeisari

LISSABONISSA

MIKA PALO ON tuonut suomalaisryhmiä Portugaliin edustamansa firman, Sublu Tour Portugalin puitteissa vuodesta 2014. Hän on erikoistunut aktiivi-, hyvinvointi-, kulttuuri- ja terveyslomiin etenkin maan keskiosassa.

– Älkää kaatuko, Palo varoittaa eläkeläisryhmää heti aamulla hotellin edustalla.

Ja hyvästä syystä. Täkäläisillä lipevilla mukulakivikaduilla saakin ollakin tarkkana ja nostella töppösiään, jottei lennä päistikkaa katuun.

Kamera-lehden lukijamatka alkaa kiertoaajella pääkaupungissa Lissabonissa. Bussiin kapuaa runsaat 30 suomalaista.

Määränpäänä on historiallinen Belém kaupungin länsipuolella, Tejo-joen varrella.

– Nimi tarkoittaa Betlehemä, Palo huikkaa mikrofonin bussin etupenkiltä.

LISSABONIN MONET KASVOT

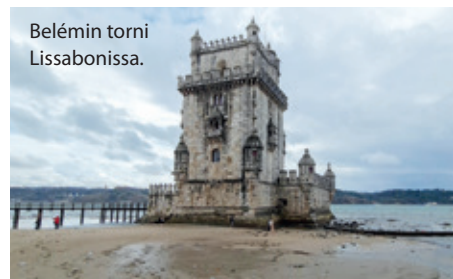
Lissabonin kaupungissa asuu runsaat puoli miljoonaa ja metropolialueella vajaat kolme miljoonaa ihmistä, valtaosa viimeisten 50 vuoden aikana rakennetuissa tiiviissä kerrostalokortteleissa. Näiden asuinkasarmien yleisilme on ankea. Seinillä näkee hometta ja pyykkiä kuivatetaan ulkona telineissä.

Matkailijat tulivat paraatipuolelle *Alfaman* ja *Bairro Alton* punatiilikattoisiin kaupunginosiin. Näkemisen arvoisia ovat monumentaalinen *Praça do Comércio* -aukio Tejo-joen rannalla ja *São Jorgen* linna, josta avautuu huikea näköala. Lissabonista saa nopean läpileikkauksen hyppäämällä raitiovaunuun numero 28.

Edessämme siintää 16 kilometriä pitkä löytö-

Pasteis de Belém -leivoksia.

Belémin torni Lissabonissa.

Opas Mika Palo on kuin kävelevä Portugalin tietosanakirja.

Lissabonista saa nopean läpileikkauksen hyppäämällä raitiovaunuun numero 28.

Raitiovaunu numero 28 vie monen nähtävyyden ohi.

retkeilijä **Vasco da Gama** silta. Bussin ohi vilahdavat Portugalin yleisradioyhtiö RTP:n päämaja, *Monsanton* puisto, *Restelon* diplomaattialue, jossa Suomenkin suurlähettiläs asuu, ja urheilukansan pyhättö – jalkapalloseura *Benfican* stadion, jonka edustalla näkee pelipäivinä joukkueen paitoihin ja kaulaliinoihin sonnustautuneita faneja.

BETLEHEMIN LEIVOKSIA JA LÖYTÖRETKEILIJÖITÄ

Bussin eteen kiilaa taksi. Kokematon bussinkuljettaja on jo välillä kääntymässä väärään suuntaan. Pienellä portugalinkielisellä ojennuksella Palo saa kuskun ruotuun.

– Tilanne on hallinnassa, matkailukeisari vakuuttelee.

Hän on kuin kävelevä Portugalin tietosanakirja. Juttua riittää vaikkapa katolisesta kirkosta, jolla on maassa yhä vankka asema. Se muun muassa ylläpitää suurta vanhainkotiverkostoa nimeltä *Santa Casa da Misericórdia* (pyhän armeliaisuuden talo).

Sinisessä kangaskatoksessa lukee *Pasteis de Belém*. Markiisin alla on leipomo, jossa valmistetaan samannimisiä vaniljaleivoksia. Ne ovat Portugalin tunnetuin herkku.

Jerónimosin pitsimäisen kauniin luostarin edustalla Belémissä on pitkä jono. Rakennuksen päädyssä toimii merenkulkumuseo.

Vaaleanpunaisten muurien taakse jää Belémin palatsi, jota isännöi presidentti **Marcelo Rebelo de Sousa**. Mies itse asuu Cascaisissa ja aloittaa päivänsä pulahtamalla mereen vuoden ympäri, satoi tai paistoi.

Jalkaudumme löytöretkeilijöiden muistomerkillä. Sieltä kävelemme Belémin tornille ja takaisin bussiin, joka vie retkueen lentokentälle kohti uusia seikkailuja.

Kevät ja syksy ovat matkailukeisarin kiireisimmät sesongit. Silloin Portugaliin suuntaa useita suomalaisryhmiä. ■